

Pentru monarhie:

Pre an 6 fl., 1/2 an 3 fl., 1/4 an 1 fl. 50 cr.

Pentru străinătate:

Pre 1 an 18 frcs., 1/2 an 9 frcs., 1/4 an 4 frcs. 50 cm.

Fiecare apare în fie care Sâmbătă.

Unirea

Foe bisericescă-politică.

Un șir garmond: odată 7 cr., a doua oră 6 cr., a treia oră 5 cr., și de fie care publicațiune timbru de 30 cr.

Totu ce privesce foaie să se adreseze la «Redacțiunea și Administrațiunea Unirii» în Blăși.

Anul IV.

Blăși 25 August 1894.

Numărul 36.

Să ne deșteptăm.

De multe ori ni-s'a dat prilejul de a ne spune părerea, că zădarnice sunt svîrcolirile contrariilor numelui de Român. Noi credem tare în disa Românului: „Apa trece, petrele rămân.”

În urma năvalei, ce o dau dușmanii limbei și legii noastre, căde-va ici și colé câte o uscătură, pe cum a cădută și până acum. Dar năvala va trece preste némul nostru, pe cum trecu și furtunele preste pădurea de stejari seculari.

Nu ne temem némul de perire. Trecut-au preste elu furtune încă și mai mari ca cea de acum, și Românul totu Român a rămasu.

Înse atâta nu e de ajunsu. Românul Român a rămasu, dar cum? Tributariu altora, asudându în muncă grea pe sama altora.

Așa nu e bine.

Noi pretindem emancipare națională, și ca garanță a acestei emancipări s'a primitu în programul nostru naționalu ca punctu cardinalu autonomia Ardealului. Înse cui va fi de folosu autonomia acésta?

Ne mândrimu, că în poporul nostru s'a deșteptat sentimentul naționalu. Așa ni-se pare, pentru că audim acum pe Români mai desu ca odinioară cântându „Deșteptă-te, Române”. La aceea însă nu ne gândim, că cuvintele aceste corăspund întru adevăr stării faptice

a poporului nostru: ele nu exprimă faptul, ci numai dorința deșteptării.

Nu vomu să dicem, că în privință culturală nu ne-amu fi deșteptat. E adevăratu, că amu primitu și primim și astăzi de-a gata rezultatele, la cari a ajunsu apusul Europei, și le încetățenim la noi. Dovadă este România liberă, carea vrându nevrându mărturisește, că imboldulu spre emanciparea sa l'a primitu din Ardél și încă și astăzi își renoesce neincetat forțele luându împrumutu dela noi din Ardél.

Asta așa este. Numai câtu deșteptarea noastră e de totu unilaterală. Ne-amu deșteptat în privință culturală, nu însă și economică.

Mai odinioară Românii de sub corona s. Ștefanu în maioritate forte mare erau lipiți pământului, gemeau prinși în jugulu iobăgiei feudale.

Astăzi jugulu acela e frântu, și Românii ca indiviși singuratici sunt liberi. Și ei sermanii se și folosesc de libertatea acésta, și mulți din ei ieau lumea în capu, după ce nu mai pot purta jugulu iobăgiei economice, care le apasă greu umerii.

Ne-amu datu, să ne explicăm fenomenulu acesta cu cuvintele: „Nu am pâne, nu am sare, tôte-le-a dusu darea mare.” Așa este, darea e mare, însă o pôrtă în patrie întocmai ca și Românii și alți conlocuitori de altu ném, și cesti din urmă totuși îmbrăncesc sub greutatea ei neasemenat mai

arare ori și în totalitatea lor o simțesc cu multu mai puțin ca Românii.

Și aparința acésta tristă, carea putem să o vedem șilnicu, nici decum nu pôte să se esplice ca unu rezultat firescu alu lenii. Românulu, mai alesu celu din Ardél, e muncitoriu și răbduriu la lucru, cu multu mai muncitoriu și mai răbduriu decâtu conlocuitori lui de altu ném. Unde numai este cu putință, elu și câștigă teren, cumpără moșia celor de altu ném.

Dar elu se razimă pe lucrulu pământului și dintr'insulu scote venitul de lipsă pentru susținerea sa și alor șei. Asta e unu semn bun, căci pe lucrulu pământului are să se întemeieze bunăstarea poporului, pentru ca ea să fie solidă. Nu e înse bine, că poporul nostru își razimă subsistența numai pe lucrulu pământului. Amu spus-o încă odată, că posibilitatea progresului pe sama poporului nostru este condiționată dela întemeierea unei clase mijlocii, carea să iese din poporul nostru satelesc și să cucerască pe încetul centrele, cari le țin ocupate în mijloculu nostru ómeni de altu ném. N'amu voit să spunem prin acésta unu lucru nou, dar amu voit să atragem atențiunea asupra unui adevăr practic nebagat în samă.

Noi Românii amu făcutu deja de multă vreme încercarea de a ne crea o astfel de clasă mijlocie. Dar ce folos, dacă după aceea nu o spriginim? Se vede, că vécurile trecute ne-au de-

Feuilleton.

Feriți-vé

Feriți-vé de învături rele fie în ținuta trupului și în mișcările lui, fie în vorbire, cântare, cu unu cuvintu în ori ce diceți, în ori ce faceți. Vă grijiți, căci o puteți păți și mai altfelu de cum a pătit-o avocatulu celu cu ochilarii. Ean să vă spunu, cum a pătit-o.

Pécatele, căci nu voi dice altfelu, puseseră pe unu avocat, să se dedea a se juca în totu decursulu pledoariei cu ochilarii. Și călătoriau bieții ochilarii, cându în sus spre nasu, cându în jos spre masă, și pe nasu încă dela virfu spre rădăcină până la ochi și dela ochi érași înapoi spre virfu. Șermanii ochilarii!

Dela unu timpu joculu s'a urmatu cu două pécachi. Lumea sa obicinuitu, să-lu vadă și cu două pécachi pe nasu, și-lu asculta cu dragu, căci multu frumosu vorbea, cu multă sciință și însufățire susținea cauzele clienților șei. Patru pécachi de ochilarii înse i-s'au părutu prea multe și lumii date cu joculu lui, și cându le-a vedutu

tôte patru călare pe nasulu lui, a erupt într'unu hohotu nebunu, ce nu mai voia, să încete.

Pécălélă i-a venit din partea altui avocat, ce îi stătea față în față într'unu procesu de mare însemnătate, avocatulu cu mai puțină sciință de paragrafi și cu și mai puțină îndemănare la vorbă, dar șiretu și cu apucături diavolesci.

Ce nici odată nu i-ar fi succesu, i-a succesu cu două pécachi de ochilarii, ce la timpu potrivit pe neobservate le-a făcutu, să ajungă în mâna contrariului șei. Nefericitul de om în foculu vorbirii sale simțendu ochilarii în mâna i-a totu întorsu și învritu pécache de pécache, până ce în urmă i-a înșirat lângă celealalte două pécachi, ce îi reședeau pe nasu.

Risulu, ce a urmatu, nu se pôte descrie, dar nici înmămurirea nefericitului omu încremenit. Perdut a fostu procesulu, perdut renumele de oratoru și avocatulu vestitu, și blăstemulu ochilarii l'a urmărit până și în orașelulu retrasu, unde a fostu silitu, să se strămute.

Feriți-vé dară, încă odată vă dicu, feriti-ve, ca să n'o pățiți pôte și mai altfelu. Lumea de astăzi, — și probabilu totu așa

va fi fostu și lumea de demultu, — lumea de astăzi, dicu, așa cu dragu își face hazu din scăderile și învăturile rele ale omulu, așa cu dragu aleșuesce, să i-le afe, să i-le prindă, ér ca să i-le prindă, are deci și sute de mijloce și de moduri la îndemână. Dintre decile și sutele aceste mai potrivite și prin urmare mai de feritu sunt fotografia momentană și fonografulu combinat cu fotografia momentană.

Cu fotografia momentană se potu prinde până și mișcările și gesturile cele mai repeđi. Calulu în fuga lui nebună, pasérea în șborulu ei neîntrecutu, unu zimbetu trecătoriu pe fața unui omu, unu semn, o clipire cu ochii, nimic, dar nimic din tôte aceste și din altele și mai repeđi, de mai sunt și mai repeđi, nimic, și încă odată dicu, nimic nu-i pôte scăpa.

Să nu te pună nécasulu, să ai vre unu învêtu réu, nisce apucături șode, cutari mișcări ori gesturi nefiresci, și să căđi în préjma vre-unui aparatu de fotografie momentană, că ți-le prinde punctu de punctu, trăsura de trăsura. E scurtă durata unei secunde, și totuși în acésta scurtă durată fotografia momentană îți prinde 46 de imagini. Astfelu e cu neputință, să faci vre unu gestu,

datu așa de tare cu iobăgia, câtu nici acum după desființarea ei nu vomu să ne deslipim de ea. O dragoste nepusă de nefirică este dragostea acăsta, dar ea e necontestabilă.

Vorbe gôle, vorbe fătarnice rostimă atunci, cându cântămă cuvintele „Deșteptă-te, Române“. Comercianții și industriașii, cari iesu din sinulă nostru, pare că au unu mare păcatu, și acela este, că ei suntă osu din ôsele nôstre și sânge din sângele nostru. Noi nu-i spriginimă, deși ei suntă celu puțină așa de harnici și de omenie ca și străinii, nu-i spriginimă, ci alergămă la străini, cari ne suntă încă și dușmani, și-i nutrimă și-i îmbogățimă cu sudôrea nôstră.

Și să nu gândescă ôre cine, că acesta este lucru de șagă. Suntă lucruri, cari la o privire pe de-asupra ni-se pară, că le putemă trece cu vederea, și după o cugetare mai serioasă totuși amă găsi, că ele suntă de importanța cea mai mare. Așa e și cu lucrul din cestiune. Poftescă ori și cine și facă unu calculu seriosu, și va afla, că prin nespriginirea ômenilor nôstri și prin spriginirea străinilor scapă poporul românescă anu de anu decă de milioane. Êră acăsta nu e lucru de șagă.

Să nu ne mirămă decă, dacă vedemă, cum mai alesu puținii industriași ai nôstri aședându-se în orășele din Ardealu și Ungaria trecu în tabără străină.

Credemă, că ar fi bine, ca jurnalistica nôstră să se ocupe și de cestiunea acăsta cu de-adinsulă, pentru ca să ne disciplinămă după putință și pe terenulă economică, și așa cuvintele „Deșteptă-te, Române!“ să nu fie în gura nôstră numai o frasă golă.

Dovadă nouă. — În primulă nrulă trecută ne-amă făcută observarea, cum guvernulă ungară se identifică totă mai multă cu partidulă kossuthistă. O dovadă nouă a

acestei identificări e și denumirea noulă comite supremă ală comitatulă Komorn. „Vaterland“ se exprimă despre ea în nrulă sãu din 19 a c. în chipulă următoru: „Noulă comite supremă de Komorn *Aurel Sárközy* a fostă multă ani deputatū dietală ală cerculă Csákvár și ca atare aparținea partidulă independentistă, până s'a făcutū vicecomite ală comitatulă Alba regală. Sigură nu e unu casă de tôte dălele, că unu fostū membru ală stugei extreme se face comite supremă, așa dară o persoană de încredere a guvernulă. Inse situațiunī de astădi, în care partidulă independentistă este partidū guvernamentală, îi corespunde evenimentulă acesta fără îndoelă pe deplină.“

Pacea religioasă din Ungaria. — Foi liberale aduseră deunădi scirea, că Sfinția Sa Leo XIII ar fi trimisă primatelă Vaszary o scrisore, în care l'ar fi admoniată, să privescă căsătoria civilă în Ungaria de unu faptū implinitū și să se ferescă de măsurī războinice în contra guvernulă. Foile catolice au produsū scirea acăsta îndoindu-se despre adevêrulă ei. Acum împărtășescă „Vaterland“ în nrulă sãu din 21 Augustū următoarele: „După căștigarea unor informațiuni private, dar forțe vrednice de încredere putemă asigura, că din partea Sfințului Scaunū pu a primitū nici cardinalulă principe Vaszary nici altcineva o îndrumare de sensulă, ca ei în starea de față a bisericei catolice din Ungaria să rămână neactivi. Sfințulă Scaunū dimpotrivă așteptă încă, să vadă, ce voră face Eminența Sa și episcopatulă ungară.“

Într'aceea s'a oferitū episcopatulă ungară în ziua natală a Maiestății Sale și în cea de s. Ștefanū prilejū de a se pronunța referitoriū la politica bisericescă a guvernulă. „Budapesti Hirlap“ din 21 a c. scrie în articolulă de fondū: „S'a pornitū mișcarea opozițională regnicolară chiarū în ziua de s. Ștefanū și îndată a aruncatū valurī mari. Procesiunea de s. Ștefanū e o di memorabilă pentru guvernulă de acum. — Acolo au ședutū mai în frunte și mai la delū, pentru ca ori cine să bage de samă ființa lorū de

față a bisericei regelă Matia, ministrii Wekerle, Eölvös și Iosipovich și alți dignitari de al statulă, cândū primatele Vaszary a celebratū liturgia. Conșonatorulă s'a urcatū pe amvonū, — a fostū secretariulă primatelă Dr. Walter, — și a începutū, să predice ministriloră, a spusū, ce e guvernarea înțeleptă, și cum are să fie legea cea bună, cum este legea cea rea, și în ce consiste adevêrata libertate. S'a provocatū la protestantulă Guisotte și la liberalulă Montequieu, și tôte citatele acestea s'au referitū la legile bisericesc-politice cele nouă. Apoi comparandū legile cu religiunea a pretinsū armonia amândouora. În sfârșitū a înșiratū meritele catolicismulă pentru Ungaria începândū dela s. Ștefanū și a recomandatū pe înțeleptulă rege ca pe idealulă și esemplarulă de imitatū ală regiloră ungarī. În cuvintarea acăsta bisericescă nici nu s'au amintitū proiectele de legi bisericesc-politice, nici ministerulă, nici parlamentulă, nici regele Franciscă Iosifū, ci întrégă a fostū o disertațiune curatū teoretică. Totuși fiesce cine a simțit'ô, că fiesce care propoziție a fostū o alusiune, și că primatele a cetitū și a aprobatū cuvintarea acăsta, pentru ca să li-se rostescă ministriloră în față. Aceștia au șoptitū de mai multe ori împreună, căci simțiau, că toți priviau la ei, cândū ascultaș pe oratorulă. Lui Wekerle i-a fostū neplăcută cuvintarea acăsta, și asta se vedea forțe pe elū. — Astfelū de cuvintări, dar cu multă mai desvêlitate, câte s'au ținută ôre în ziua acăsta în miș de biserici? O astfelū de acțiune a primatelă la totū casulă este de mare momentū și înșamnă continuarea neprecalculabilă a lupteloră bisericesc-politice, mai alesū dacă guvernulă, pe cum a dișt Wekerle în Baia mare, se pregătesce a întinde mâna la mijloce de silă împotriva opoziției bisericesc.“

Cu două dăle mai înainte s'a mai rostitū și în Iaurinū o cuvintare, din care numai plecarea episcopatulă sub jugulă rușinosū ală politicei bisericesc actuale nu se pôte prevedé. Cuvintarea acăsta a rostit'ô episcopulă *Zalka* la prânzulă festivū din ziua de

ori vre o mișcare, fără să ț-o prindă, dacă aparatulă e îndreptatū spre tine.

La fotografia momentană placa sau lamela, pe carea se întipărescă imaginile, trece repede pe dinapoia linții, primindū în sine imaginile obiectulă în pusețiunile, ce își fea, și cu gesturile și mișcările, ce le face. La unu glonțū pușcatū din pușcă, la unu calū în fugă, la o pasere în sborū, loculă, pusețiunea nelncetatū i-se schimbă, și prin urmare fiecare imagine următoare arată corpulă în altū locū, în altă pusețiune. Glonțulă se învîrte și se înalță sau scoboră, calulă își ridică piciorle în rîndū, pe cum urmază, își ridică sau își plēcă capulă, ridică sau ciulesce diu urechi, paserea se înalță sau scoboră, bate din aripi, și prin urmare fiecare imagine următoare representă altă fasă a mișcării, și tôte împreună representă mișcarea întrégă.

Și întocmai așa e și la omulă, ce vorbesce ori cântă. În imaginile, ce urmază una după alta, gura va fi mai închisă ori mai deschisă, mânilă mai susū ori mai josū, privirea mai viôe, mai însuflețită ori pôte mai întunecată, trupulă mai plecatū înainte ori mai trasū înapoi, și alte decă și sute și nenumêrate. Unū muschiū ală feței de ț-se va mișca, unū zimbetū trecătorū de-ț va aluneca pe față, fotografiei momentane nici aceste nu-i vorū puté să-i scape.

Și atâta încă nu e de ajunsū. Imaginile

luate nu rămânū môrte pe hârtie, ci s'a aflatū chipū și modru de a le da viață. În fiecare fotografie e reprezentată o parte, unu momentū din cutare mișcare, dar prin mijlocele, ce ni-le pune știința la îndemână, imaginile aședate una după alta prin învîrtire repede se pară, că se contopescū într'una, și veți lămuritū, cum corpulă face mișcarea.

Aparatulă, ce îndeplinesce minunea acăsta, e forțe simplu: unū vasū cilindricū de tinichea cu nisce crepături lungărețe croite diu susū în josū și paralele între sine. Și să nu uitū încă ceva, vasulă se termină într'ô vergêulă de oțelū, ce pornescă din fundū și merge dreptū în josū, și e aședată pe unū stativă cu talpă lată și cu țeve de metalū în vîrfū. În țeva acăsta intră și se învîrte cōda cilindrulă și imaginile aședate înlăuntru-i. Atâta e totulă, nimicū mai multū. Atâtu de simplu, câtū fără îndoelă ar merita unu nume mai simplu ca numele de acum de *stroboscopū*.

Să nu credeți, că la fotografia momentană încă suntū de lipsă ceremoniile pregătitoare, ce atâtu de nesuferite îmi suntă la fotografia comună. Acum nu-i place fotografului, cum își ținī mânilă ori capulă, acum nu direcțiunea, în carea își îndreptă ochi, altă dată êră nu e îndestulitū cu expresiunea feței, și își totū netedescă creștele, și nu te slăbesce din dragoste, până nu-i faci o față zimbitoră.

La fotografia momentană nimicū din tôte aceste. Îți fea imaginea, cândū nici prin gândū nu-ți trece, ț-o fea nefățărîtă, naturală, cu creștele pe frunte, cu trupulă gârbovitū, cu fața desfigurată de mânie ori de veselie prea sburdalnică, ț-o fea cu schimele și strîmbăturile, ce tocmai vei fi făcutū în momentulă ficsării. Și îi este în interesū, ca în pusețiunī și în momente de aceste să te ficese, căci scopulă e, să ț-le prindă, una din două, ori pentru studiū ori pentru a face hazū din schimele și strîmbăturile, ce vei fi făcutū.

Credū, că nu aveți voe, să serviți de modele nici chiarū pentru studiulă deosebiteloră stări sufletesci și a feluriteloră schimonosiri și strîmbături ale feței, și cu atâtu mai puțină de modele pentru petrecerea și hazulă cuiăva, ori chiarū alū lumii întregi, êr dacă nu aveți, fiți cu grije și vè păziți de cei ce umblă cu aparate de fotografii momentane, și încă și mai bine, nu vè schimosiți fața, și vè feriți de învêțuri rele.

Lui *Edison*, vestitulă electr . . . — dar mai lipsă e, să vè spunū, cine e *Edison* —, dicū, lui *Edison* i-a venitū în minte, să combine fotografia momentană cu *fonografulă*. De ani de dăle ostenesce *Edison*, să perfecționeze renumita sa invențiune. Silințele i-au fostū roditore, și ađi fonografulă redă cu acurateță și aprôpe până în cele mai mici nuanțe vorbirile și cântările împreună cu

nascere a Maiestății Sale. Elu a dîsu între altele: „Am avut deja de mai multe ori onorului de a serbători ziua asta pentru noi însemnată în societatea stimatilor mei oșpeți, dar nu știu, cîndu aș fi serbătorit-o între temeri așa mari ca astăzi, nu știu, cîndu atențiunea mea ar fi fostă vre-odată îndreptată cu curiositate mai mare spre înțelepciunea cîmpectă a Maiestății Sale, ca acum chiaru, cîndu după presimțirea mea dela alu lui „Da“ ori „Nu“ pôte să atrne întru multe turburarea ori liniștea patriei noastre. — Proiectele bisericesci-politice, cari primejduesc pacea, suntă acelea, cari imi însufă îngrijiri. Ele causéză îngrijiri pe cum mie, așa și miliónelor de concivi ai mei de religiunea mea și de alte religiuni. — În care parte se va îndrepta cuvîntul regelui, nu știu, dar aceea o știu, că pe cum alipirea mea nesguduită de biserica mea, așa și fidelitatea mea nepetată față cu domnulu meu, regele meu și iubirea mea nemărginită față cu patria mea nu se va stînge din inima mea, ba — am încredere în Dumnezeu — nici uu va scăde. — N'a trecut anul, de cîndu la Kőszeg Maiestatea Sa răspunsul său preagrațios, care la datu la bineventarea mea, l'a închiat așa, că să ne încredem în Dumnezeu. Ne și încredem înainte de tôte în Dumnezeu cu tótă umilița inimei noastre, cu tótă lumina credinței noastre. Dar încrederea noastră se îndreptă în măsură și îndreptăre deplină și cătră Maiestatea Sa regele nostru apostolic. Ne place a spera, că acela, de pe fruntea căruia ne străluce splendorea coróni s. Ștefanu, va apêra plantațiunea acestui rege sfințu și o va păzi în contra pustiirii.“

Totă atunci a rostit și cardinalul episcopu *Schlauch* în Oradea mare o cuvîntare energică îndreptată în contra „*cosmopolitismului*“, care câștigă terenul totu mai multu în viața publică a Ungariei.

Revistă bisericescă.

Roma.

Sfinția Sa a primitu în 8 a c. 150 peregrini Americani, cari au venit în

eterna cetate spre a-și depune omagiile fiesci la treptele tronului pontificiu.

Din incidentul serbătorii s. Ioachim, a căru nume îl poartă gloriosul Pontifice Leo XIII, Sfinția Sa a primitu o deputațiune de 16 cardinali și numeroși episcopi și prelați, cu cari a conversat amicalu timpu mai îndelungat. Papa a vorbitu despre primirea binevoitoare, ce a întimpinat-o în Orientu ultima Sa Enciclică, despre activitatea plină de binecuvîntare a Congregațiunii de *propaganda fide* și despre reformarea metodelui de a conționa, reducendu-lu la forma cea simplă a predicelor apostolice.

Germânia.

Episcopatul catolicu dela începerea Kulturkampf-ului în totu anul se îndatinéză a se întruni în Fulda la mormîntul sfințului Bonifațiu spre a se consulta asupra cestiunilor bisericesci. În anul acesta încă s'au unitu episcopii catolici sub presiunul arhiepiscopulu-cardinalu de Colonia.

Reîntorcerea părinților Redemptoriști în Germânia se întimplă numai pe încetul, de-orece ei în urma esiliului de 20 de ani s'au împrăștiat în tôte părțile lumii și s'au împutinat tare. În Gars (Bavaria) s'a deschis o mănăstire pentru novici, și e speranță, că atari mănăstiri se voru mai deschide și pe airea.

Revistă politică.

Afaceri interne.

După falmosa călătorie a ministrului Hieronymi în Ardelu spre a împăca pe Români și după vestitul discursu din Baia-mare alu lui Wekerle a ținut o vorbire și ministrul de agricultură Festetics la Felső-Eőr. Tôte vorbirile ministrilor culminéză în apêrarea reformelor bisericesci, primite deja de majoritatea dietei și a casei magnaților, dară până acum neaprobat de Corónă. Ministeriul observându adecă agitațiunea produsă mai alesu între catolici din cauza reformelor

bisericesci, continuu accentuéză necesitatea lor și declară, că voesce pacea cu confesiunile. Dară confesiunile nici decum nu potu primi pacea oferită, până cîndu guvernul stă pe lângă reformele, cari despoe biserica de unele din drepturile ei. Cum că pacea așa, după cum o dovedesce ținuta clerulu catolicu și enunțările număróselor congrese catolice, pe cum și ale unor fruntași catolici. Situațiunea provocată prin reformele guvernului și tristele ei consecuențe le ilustréză cu multu spiritul deputatul Asboth în o epistolă deschisă îndreptată cătră alegătorii săi.

Asboth în partea primă a epistolei sale arată, că regimul a lucratu pentru conturbarea păcii, a provocat lupta fără a fi lipsă de ea și a paralizat tótă activitatea celor ce au lucrat în interesul bisericei și a păcii între cetățeni. Dinsul a provocat pe contele Csáky, să-și retragă ordinațiunea din 26 Febr. 1890, a atrasu atențiunea publică asupra acelor trei pericole, cari amenință patria sub formă de cestiunea naționalităților, mișcarea socialistică și cêrta între confesiuni, trei pericole, dintre cari fiesce care pôte provoca o mare crisă, dacă nu s'ar sci preveni prin o moderațiune înțeleptă și prin unu spiritul de cuvenită energie. Căci nici unulu din aceste trei pericole nu-l de natură de a se puté învinge prin forță brută, prin cerbicioșie neînduplecată ori prin pasiuni pline de ură. Mai departe espune activitatea dezvoltată de dinsul în favorul bisericei și alu țerei.

În partea a doua arată calea, care și acum ar duce la pacificare, care cale cabinetul Wekerle, desconsiderându dorințele majorității locuitorilor, nu o urméză.

Elu recomandă cabinetulu Wekerle, ca în interesul pacificării, pe care o accentuéză, să se retragă, și să se schimbe sistemul actualu, formându-se o nouă

coloritul vocii, tôte sonor și destul de limpede. Vorbirea ori cîntarea și-se tipăresce în foită de cositoriu și se pôte păstra ani de zile și se pôte reproduce chiaru și după mörte-ți.

Lui Edison inse nu-l ajunge atăta. Nu, elu vre, ca împreună cu vorbirea ori cîntarea să potă reproduce și trupul cu tôte mișcările, ce a făcutu, să potă reproduce și fața cu totu, ce s'a petrecut în ea, cătu a ținut vorbirea ori cîntarea, cu însuflețirea, cu încruntarea, cu focul, cu sloii de ghétă, cu unu cuvîntu cu totu, ce se va fi ogîndat în ea. În timpu, ce fonografu va reproduce vocea, imaginile luate cu aparatul de fotografie momentană să reproducă mișcarea buzelor, gesturile, schimbările feței, ca nu numai să audu vocea, ca vocea unei năluce de pe altă lume, ci și pe vorbitoru să-l vedă.

La combinațiunea fonografulu cu fotografia momentană lucruse Edison înainte de asta cu vre-o trei ani, și aparatul era destinat, să facă furóre la espusețiunea din Chicago. Dacă va fi succesu pe deplin, pe cum nu mă îndoiesc, pe venitoru va fi cu putință, să fiescăm vorbirea cutărui oratoru, cîntarea cutărui cîntărețu vestit, cu tôte modulațiunile și tótă mimica, și să-l reproducem așa de fidel, pe cum nici elu nu ar mai fi în stare, să se reproducă. Și profesorii de retorică în locu să dea în mîna școlarilor numai nisce modele seci de vorbiri sau orațiuni ținute și să le recomande

nisce gesturi, ce nici ei înșiși nu le facu, voru pune aparatul în mișcare și voru face, să mai rêsune vocea, ce a storsu lacrimi și a străplîntat însuflețire până și în inimi reci și înghețate, și a trasu după sine sute și mi, și deodată cu vocea voru face, să se vadă și gesturile și mișcările feței, și însuflețirea, ce a aprinsu focul însuflețirii în ascultători.

Firesce aparatul așa va trebui potrivit, ca gesturile să însoțescă tocmai cuvîntul corêspundătoru, și nici unulu să nu încete, nici unulu să nu dea greșu. Altfel se va întimpla, cum s'a întimplat elevulu, care nesciind bine de rostul versulu, ce avea să-l declameze, din mîni totu într'una făcea la gesturi, dar cuvintele i-se opriau în ghlăt.

Edison a avut în vedere scopul de a face cu putință, să se ficese nu numai vorbirea ori cîntarea, dar totodată și persoana cu tôte mișcările, ce le-a făcutu, și astfel să procure la cătu mai multu plăcerea de a audu și vedé din depărtare oratoru și cîntărețu vestiți, și dacă lipsa cere, a se instrua. Dar aparatul lui Edison se va puté folosi și ca mijloc de instrucțiune și educațiune negativă, ficsându mișcările neghiobe, pusețiunea nepotrivită, vorbirea desmerdată, strîmbăturile și schimonosirea feței, apucăturile și învêturile urite ale altora ori ale elevulu și punêndu-le înaintea lui, să le vadă sau să și-le vadă.

Firesce aparatul lui Edison va fi și

un mijloc de distrațiune neîntrecut, reproducêndu caricaturile și schimonositurile comicalor mai de frunte, și — fiindu omeni răi și rêtăciosi — mai și manierele forțate, vorbirea pițigăiată și gesturile afectate ale unor închipuiți vrednici de rîsu.

Martoru imi e Domnulu, că rêul și necasul altora nu-l vre, dar pare că totuși mi-ar plăcé, să vedă datu pe gura lumii pe totu cantorii, cari prin cîntările lor pe nasu, slobodite a lene și din cîndu în cîndu întrerupte prin nisce căscături strajnice facu, să se încuibie urtulu bisericei în sufletele multor creștini. Nimênu nu-l vre rêul, dar unu doru nebun mă apucă, să vedă reproduce fețele stupide și desfigurate ale celor îmbêtați, ca să deștepte disgustu și în ei, cîndu voru fi trezi, și în totu, căți le voru vedé. Dar mare e puterea minții lui Edison, și multe din aceste se voru și face cu timpul.

De închiare vă mai dicit odată: Feriți-vê, să nu ajunge-ți pe gura lumii, ce cu dragu își face rîsu din necasurile omulu. Aparatele de fotografiu momentane unele sunt micu de totu, și se potu ascunde, unde nici nu gândesci, și pôte nici nu-ți trece prin minte, cîndu te ficséză. Adu-ți aminte de ce am dîsu, că o secundă e scurtă durată, și totuși în acêstă scurtă durată aprôpe 50 de imagini pôte să-ți lea.

grupare de partide și părăsindu-se politica bisericăscă, care a provocat mare agitațiune.

Ugron Gábor a călătorit în misiune politică la Sătmăru, unde i-s'au făcut grandioase ovațiuni din partea alegătorilor săi. În darea de samă făcută alegătorilor Ugron arată, pentru ce a fost în dietă contrariu căsătoriei civile, vorbește despre libertatea religioasă și recepțiunea Jidovilor, despre administrația de stat, pe care o află de stricăciună, se plânge în contra neexecutării pactului dualistic, reflectează la miseriile economice și la daunele cauzate prin regularea valutei. Se ocupă de cestiunea naționalităților imputându-le fișpanilor, că ei nu grijesc de o administrație dreaptă, ci de cortezită, era guvernului, că a nimicit auctoritatea Magiarilor înaintea străinătății. Acesta ține, că Magiarii sunt tirani, opresori, persecutori nedrepti. Dară nu noi, națiunea magiară, ține oratorul, ci guvernul, care abuzază de puterea sa și nu se silence a rezolvi cestiunea de naționalități, ceea ce e necesariu pentru Ungaria. Spre acesta însă nu e de ajuns, ce dicu ministrul, că ei nu cunosc cestiune de naționalități. Discursul și-lu închie provocându pe aderenții săi la luptă în contra guvernului.

Deputații Meskó și-a ținut darea de samă în Békés, unde ocupându-se de cestiunea naționalităților a ținut, că întru rezolvirea acestei cestiuni așteptă mult de la societatea magiară. Era Sima Ferencz în darea de samă ținută la Dorozsma a ținut cu privire la cestiunea de naționalități, că acesta nu se poate rezolvi cu sistemul de a împopora temnițele de stat; declară, că idea de stat magiar nu mai suferă legea de naționalități, care a creat-o de o parte slăbiciunea, era de altă parte liberalismul exagerat de pe atunci.

Fruntașii catolici au edat un manifest, în care pregătesc poporul pentru nouele alegeri, angajându-l pentru noul partid mijlociu, ce are să se formeze. Foile jidano-magiare turbă de mânie din cauza acestui manifest, semn că se tem.

Liberalul guvernă în continuu își schimbă reprezentanții săi în comitate; pe cum se anunță din Budapesta, deputatul Mikó Árpád s'a numit în curând comite suprem în Udvarhely, era fostul deputat kossuthist Sárközy e denumit comite în Komárom.

Secretarul în ministeriul de interne e numit Reiszig Ede, fostul secretar de stat în ministeriul de comunicațiune.

Austria.

Mai multe foi au adus scirea, că consiliul de ministri în ședința din 17 și 18 a. c. ar fi hotărât menținerea stării de asediu publicată în 12 Septembrie a. tr. asupra cetății Praga și a districtelor politice Königliche Weinberge, Karolinenthal și Schmichow. Un comunicat oficios publicat în „Fremdenblatt“ face cunoscut, că cestiunea stării excepționale din Praga nu a fost tractată în consiliul de ministri. Cu toate acestea în 13 Sept. a. c. în cercul jurisdicțio-

nală ală Pragei se va pune erași în activitate curtea cu jurați, măsurile excepționale înse luate în anul trecut, de nu cumva va veni ceva schimbare la mijloc, vor rămâne și pe mai departe în vigore.

Esposiția din Lemberg deschisă în luna acesta e bine cercetată. Din Ungaria încă au mers mai mulți la Lemberg spre a felicita pe Poloni pentru progresul realizat prin munca lor. Între vizitatori au fost și ministrii Werkerle, Lukács și Festetics, cari au fost bine primiți, dară nu li-s'au dat dovezi de simpatie politică, pe cum ar fi dorit ei. Poloni, a căror naționalitate o ține numai alipirea lor la biserica catolică, au arătat în presa lor mare răceală față de ministrii nostri, cari fauresc legi inimice biserice.

Franța.

Legile excepționale fabricate pentru suprimarea anarchismului nu duc la scop. De curând s'au descoperit două conjurațiuni de anarhiști, cari aveau de țintă uciderea primu-ministrului Dupuy pe timpul petrecerii lui la Vernet-les-Bains. Precum se anunță, ministrul este greu morbos. Se presupune, că morbul i-s'ar fi cauzat prin inveninarea mâncărilor.

În 14 a. c. s'a închiat în Paris convențiunea între Franța și Statul Congo (liber). Prin această convențiune se acordă mari favoruri Franței pe contul Angliei. Diarele parisiane salută în acesta o învingere a diplomației franceze asupra celei engleze în Africa.

Corespondințe.

Satú-Şugatagá, 16 Iuliu 1894.

Clarissime Domnule Redactor!

În legătură cu provocările, cari le-ați făcut în „Unirea“ pentru sistemizarea soluțiilor docentale la 300 floreni cu bucurie vă fac cunoscut, cumcă în Vicariatul Maramureș (diecesa Gherle) din 50 de școli în 49 s'au sistemizat plățile docentale la 300 fl. și și mai bine, afară de comunele mici Feresci-Cornesci, cari numără numai 120 de case, și în cari nu s'a putut ridica soluțiunea decât la 210 fl. și acesta numai astfel, că se va uni oficiul cantoral cu cel docental.

Edificiile școlare sunt ajustate conformă recerincilor legii, s'au zidit mai multe școli de piatră, și se vor mai zidi în anul viitor câteva.

Dintre 50 de docenți patru n'au depus încă examenul de calificățiune, însă dintre aceia 2 inși fiind preoți, aceia vor depune examenul la toamnă, ér ceialalți doi au încă a depune esamene de clase.

Astfel susținerea caracterului confesional al școlilor din acest Vicariat este asigurată, multămită energiei protopopilor și a clerului din Vicariat și în prima linie a poporului, care numai din obligațiunile desdaunării regalelor a oferit în folosul școlilor aproape la 130 de mii de floreni, și în urmă școlile în general au fundațiuni peste 10,000 de floreni, din cari se provod școlile cu cele de lipsă.

În 8 comune mari sunt și școle de

statu înființate mai bine de un deceniu, însă în acele comune susținem și noi școlile noastre confesionale, și încă școli foarte bune.

Școli comunale n'avem nici una.

Școli noue de stat în părțile locuite de români nu se vor face afară de Viseul de sus, unde se va face încă o școală de stat, dar pentru Evreii și Nemții de acolo. Noi și acolo avem școlă foarte bună confesională, pentru susținerea căreia poporul nostru cel bun dă 19 procente după darea sa.

Acum vom începe a face pașii de lipsă pentru asigurarea quinquenalelor.

Făcându-Vă aceste cunoscute, Vă rog, să luați despre acestea notiță.

Cu deosebită stimă rămân

Titu Budă,
Vicariul Maramureșului.

La cestiunea noastră.

Vocă latine, *Dela frați la frați*, anunțata colecțiune de declarații în favorul nostru, a început a apăre. Am primit dintr'însa partea primă. Sperăm, că vom pute, să reproducem și noi unele din declarațiile acelea ale fraților nostri din apusul Europei. Unele dintr'însele vedesc simpatie și față cu Ungurii mai ales prin aceea, că le admit cavalerismul și-i provocă cu o cale, să-lu dovedescă și față cu Români făcându-le dreptate.

Părintele Dr. Lucaci, pe când a fost provocat să plece între baionete la temniță, scria la o *epistolă deschisă* adresată ministrului Hieronymi. În introducerea scrisorii sale ține neobositul luptător național, că verdictul dela Cluș, prin care i-s'a croit horenda pedepsă de cinci ani, îl dă dreptul, să-și ridice cuvintul în cauza națiunii sale. Apoi face paralelă între ideile și acțiunile sale și ale ministrului Hieronymi, depositariul puterii esecutive și reprezentantul unei idei de stat imposibile, după ce amindoi rîvnesc la aceleași idealuri: națiune, patrie, tron. Își face reflexiunile asupra călătoriei ministrului în Ardél. Amintesc despre încercările de împăcare din 1870 și 1884. La acusa ministrului, că Români umplu lumea cu plângerile sale neadeverate, răspunde Dr. Lucaci punându ministrului întrebările următoare:

a) E drept și adevărat, că în Ungaria legea numită despre egala îndreptărire a naționalităților, lege fundamentală, sancționată în anul 1868, nu este aplicată?

b) E drept și adevărat, că în Ungaria, în anul Domnului 1884, în deplina lumină a vécului XIX. înaintea ochilor guvernului țerei, s'a înființat un partid, care avea de scopul său principal, exprimat în program esoperarea aplicării legii sancționate despre egala îndreptărire a naționalităților? (Viitoriștii din 1848. Red.)

c) E drept și adevărat, că acest partid a fost silit numai decât, să se desființeze, chiar din motivul, că n'a putut realiza punctul prim și principal din programul său, aplicarea unei legi sancționate?

„Eu afirm, étă în fața lumii, că spun curatul adevăr, nu mă tem, să fiu desmintit, și prin urmare neadevăr vorbesc aceia, cari spun în discursurile lor, că noi Români ridicăm acuze nedrepte în contra sistemului de guvernare din Ungaria.

„Într'un stat, unde guvernul nu aplică legile sancționate, ci din contră chiar guvernul se mândrește cu desconsiderarea lor

în sensu şovinistic; unde guvernul premerge cu vorbă şi exemplu în politica exclusivismului de rasă; unde guvernul nu se ruşinează a vorbi de egemonie de rasă; unde guvernul cutază a nega orbişu adevărului şi realitatea lucrurilor: acolo nu poate fi vorbă de libertatea naţionalităţilor, de dezvoltarea lor culturală-naţională, de pacea şi de îndestulirea lor. Anarchia politică produsă de idea de stat magiar împedecă libertatea, dezvoltarea, pacea şi îndestulirea noastră.

„Cu toate acestea totu se aude cuvântul inimii doritoare de pace, şi Românii reclamă neconţinut darul păcii, ca să poată lucra în linişte la scopul măreţ al existenţei lor. Dar ce fatalitate ne împedecă, de nu putem ajunge la pacea dorită? — Actualul sistem de guvernare ignoră cu deservăşire rezonanele de stat, ce se conţin în politica leală, legală şi constituţională a naţiunii române din Transilvania şi Ungaria.”

„Poporul român din Transilvania s'a şi declarat sărbătoresc în mai multe rânduri, că vrea, să trăească ca naţiune cu toate atribuţiunile acestui enunţ politic.

„Şi e ce vama firească, mai respectabilă într'un popor, decât manifestarea conştiinţei sale naţionale?”

„Năvălesc gendarmii, nu mai pot continua.”

Dr. Vasiliu Lucaci.

Procesul intentat părintelui Lucaci pentru o epistolă adresată în 1892 pretorelui Schmidt era să se pertracteze în 21 a c., dară s'a amânat pe timp nedeterminat. „Tribuna” este informată, că dacă era să se ţină petrectarea, Sătmarul era să fie teatrul unei manifestaţiuni naţionale, cum nu s'a mai pomenit prin acele părţi. Până şi Românii din Maramureş erau să-şi trimită delegaţi la procesul lui Lucaci, atât de deşteptată este pretutindinea conştiinţa naţională.

Noul comite suprem al comitatului Sătmar, br. Roszner Erwin, a făcut o călătorie prin comitat, şi pe cum ne spun foile magiare, pretutindinea a fost întimpinată cu însufleţire din partea Românilor. Br. Roszner a plecat în 12 a c. din Sighet însoţit de deputatul Vincz Gyula şi de protopretorele Szaploneczay. Ajungându comite în Valea Izei, l-au pregătit Românii portă de triumf. În Vácfalva l'a întimpinat Anderko, era în Barcăfalva Kovács (ambii preoţi români) cu vorbiri magiare patriotice. Asemenea au ţinut vorbiri patriotice magiare preoţii români Kovács Antal (la Surduc), Ivásko (la Rozavlya), Román (la Băţiza) şi protopopul Gyenge (la Dragomér-falva). Despre aceşti preoţi scriu foile magiare, că ar fi declarat, că dinşi nu cunosc cestiune română, dar noi nu-l credem atât de ignorant, şi sperăm, că vor reduce la adevărata lor valoare cele scrise de foile magiare.

În 4 şi 12 a c. s'a făcut perchisiţiune domiciliară la On. Iosif Hăţegan, preot gr. cat. în Sălcia (comitatul Turda-Arieş) confiscându-i-se: 1 „Manifest”, 1 „Cătră poporul român”, o copie a „apelului abiturienţilor din Braşov”, o „colectă pentru un prapor negru”, două epistole, una dela vice-protopopul Dergei (fratele său), alta dela vice-protopopul Indolului. În 11 a c. s'a făcut perchisiţie la vice-protopopul In-

dolului G. Suci, la care s'a aflat: 1 „Golgotă”, 1 „Manifest”, 1 „Apel tricolor”, 1 „Memorand”, „Epistola lui Brote” cătră preşedintele juriului de presă din Cluş, o colectă pentru partidul naţional pe 1890 cuitată, o listă de colectă pentru mormintul lui Iancu, 15—16 esemplare din: „Cătră poporul român” şi o epistolă dela preotul Iosif Hăţegan. La investigaţiune s'a prezentat judele investigator din Turda Solmosi însoţit de cancelist, subprocuror, protopretori şi câte 4 gendarmi. Au căutat şi prin biserici şi încă cu pâlăriile pe cap. Poporul este indignat.

Colecta pentru gimnaziul din Blăşiu.

Suma din anul 35. fl. 18467.04

Al. Augur trimite din protop. Fără-găului: (Continuare.)

18. Din Sântu dela:	
Petru Gora preot.	fl. 1.—
Truţa Iacob	—20
Cioloa Teodor	—10
Coste Vasilie I. Iosif	—10
Moica Iacob	—20
Vultur Iacob	—10
Bunuş Iuon	—10
Baci Iosif	—10
Moldovan Teodor	—10
Coste Vasilie	—10
Bunuş Chimu	—20
Toncean Gorea	—20
Coste Teodor	—10
Vultur Iuon	—10
Coste Iuon I. Iosif	—20
Cioloa Vasilie	—10
Lazurca Iuon	—10
Moldovan Iuon	—10
Crăciun Zaharie	—12
Toncean Vasilie	—50
Cioloa Tóder	—04
Vultur Dumitru	—10
Crăciun Andrei	—05
Cioloa Iuonuş	—10
Vultur Vasilie	—10
Moldovan Tóder	—10
Vultur Iacob	—10
Bunuş Iuonuş	—30
Lazurca Danică	—10
Baci Vasilie	—10
Cioloa Iacob	—40
Toncean Gavrilă	—10
Cioloa Mihailă	—10
Cioloa Teodor	—10
Moldovan Constantin	—20
Toncean Teodor	—10
Cioloa Vasilie	—10
Toncean Gavrilă	—20
Lupu Petrea	—10
Baci Dumitru	—20
Coste Iuon I. Iacob	—20
Baci Teodor	—18
Moica Ilie	—05
Cioloa Mihailă	—20
Toncean Gavrilă	—20
Crăciun Ilie	—10
Coste George	—10
Toncean Iuon	—10
Cioloa Iuon	—10
Toncean Tóder	—10
Coste Zacharie	—20
Toncean Iuonuş	—20
Baci Irimie	—10
Criste Gligore	—10
Toncean Tóder	—30
Criste Toderica	—50
Moica Vasilie	—10
Cioloa Tóder a Susanei	—40
Toncean Vasilie	—20
Moldovan Chirilă	—20
Bunuş Zacharie	—10
Lenard Gergel	—10
Vultur Toderica	—10
Man Iuon	—30
Baci Iuon	—10
Coste Iuon	—10
Moldovan Todor	1.—
Moldovan Iuonuş	—20
Moldovan Gligore	—05

Păcurar Simeon	—05
Cioloa Iuon Stan	—10
Moldovan Vas. Gruian	—20
Moldovan Gavril	—10
Cioloa Iuon docente	1.— fl. 13.64
Suma fl.	18480.68

Convocare.

Adunarea generală a Reuniunii învăţătorilor gr. cat. români din ţinutul Lugoşului prin această se convoca pe ziua de 6 Septembrie st. n. 1894 în Oraviţa română.

Domni învăţători pentru cortel şi vîpă a se adresa la domnul învăţătoriu Ioan Bogdan în Oraviţa română.

Lugoş în 21 August 1894.

Andrei Liviu, preşedinte, **Paul Munteanu,** notariu.

Noutăţi.

Din Archidieceză. Ioan E. Prodan profesor suplent (de probă) de gimnastică la institutele de învăţămînt din Blăşiu a fost numit profesor definitiv în acelaşi post. — La gimnaziul gr. cat. din Blăşiu s'a numit profesori suplenţi dnii **Dr. Ioan Nicodă,** fost profesor practicant la acest gimnaziu, şi **Ioan Fodor,** teolog şi filosof absolut. — **Georghina Bucsa,** preparandistă absolută, s'a numit în mod interimar de învăţătoare la şcoala română gr. cat. de fetiţe şi de superioară în „Internatul Vanceanu de fetiţe” din Blăşiu.

Un concurs. Primum însuşirea, că pentru postul de medic cercual cu reşedinţa în Năsăud protopretorele de acolo a scris concurs până la 31 August st. n. 1894. Cercul constă din comuna mare Năsăud şi 22 comune mici laolaltă cu 24.000 suflete. Emolumentele împreunate cu acest oficiu sunt 600 fl. salariu şi taxele: pentru un recept în locuinţa medicului 40 cr., vizitarea unui morbos 50, ér noptea aceste taxe se socotesc îndoit. Atragem atenţiunea medicilor nostri asupra acestui cerc curat românesc.

Ministrul de culte al României dl. Take Ionescu voindu a visita în zilele acestea munţii de mătă-şi ai Ardélului a cerut telegrafice dela reuniunea săsescă „Karthenerverein”, să-i pună la dispoziţie însoţitori, ceea ce a şi promis, că va face numita reuniune.

Contra Budapestei ca reşedinţă s'a început o agitaţie în Croaţia. Deputatul croat Rujici are de cuget a face o interpelare în delegaţiuni cu privire la cestiunea această aducendu înainte, că în virtutea „sanctiunii pragmatice” numai acea casă domnitore are drept asupra Croaţiei, care reşede în Austria. Foile magiare declară de nebuni atât pe Croaţii, cari agită această cestiune, cât şi pe învăţaţii germani, cari se ocupă de ea din punct de vedere ştiinţific.

Cavalerism. Foile din Budapesta scriu, că o femeie din Vaţ atacă în mod murdar pe damele române, cari cercetază pe osinidii nostri. Una dintre foile din capitală scrie scărbită: „Femeile şi fetele condamnatorilor sunt apărute prin cavalerismul datorit faţă cu femeii, în care magiarul a fost totdeauna cel dintăiu.” Ne aducem aminte, cum au dovedit o ei această faţă cu damele din aristocraţia lor proprie cu ocaziunea votării asupra căsătoriei civile.

Casuri de morţe. **Demetriu Merca de Somcuta-Mare,** parochiu gr. cat. în Beni-falău, în anul al 68-lea al vieţii şi al 43-lea al preoţiei a reposat în 13 August. — Părintele **Francisc Habeni,** cel dintăiu rector al seminarului catolic din Iaşi, a reposat în 20 a c. El după inimosul episcop Camilli a fost înfăţişat acestui seminar. Succesorii îi este părintele **Felix Viercinski.** — **Vasiliu Şerbanu** preot gr. cat. în Baczkó-Mădăraş tractul protopesc al Murşului a reposat în 13 Iuliu în anul al 74-lea al vieţii şi al 42-lea al preoţiei.

În veci amintirea lor!

PARTE SCIINȚIFICĂ-LITERARĂ.

Instituțiunile calvinesci în biserica românească din Ardélú.

A.

Săborulú mare.

(Continuare)

Identitatea atribuțiunilorú sinoduluiú generalú calvinescú cu ale săboruluiú mare. Asemănarea între săborulú mare alú bisericei românești din Ardélú și între synodus generalis alú calvinilorú din Ardélú pe timpulú domniei calvine devine și mai evidentă, dacă vomú considera atribuțiunile de dreptú, ce le avea pe timpurile acelea synodus generalis alú calvinilorú, cari întru tóte suntú identice cu ale săboruluiú mare din biserica românească.

Astfelú în competența sinoduluiú generalú alú Calvinilorú cădea:

1. Alegerea episcopuluiú saú superintendentelú calvinescú, ca și alegerea Mitropolituluiú româneșcú în săborulú mare. Se vede acésta din canonulú 90 alú colecțiunii lui Gelei Katona, a cărui începutú sună astfelú:

„Omnes in universum senioratus seu dioeceses (astfelú se numiaú și se numescú și astăzi la Calvini protopopiatele), intra ambitum totius regni Transilvaniae, et partium eidem annexarum, seorsim ¹⁾ in unum fluentes uni episcopo seu superattendenti decedenti, vel in alium tractum transmigranti, communibus votis ac suffragiis, alterum quempiam e medio fratrum suorum electum substituere pio ritu debebunt.“ ²⁾

Éră în opulú amintitú deja alú lui Salamon Ioseph despre alegerea episcopuluiú saú superintendentelú se cetescú urmátorele:

„Electio superintendentis juxta tenorem legum praecitatarum, usumque sub principibus nationalibus continuum, nulla praecedente candidature liberis verbi Dei ministrorum, in synodis generalibus praesentium suffragiis constanter fiebat.“ ³⁾

2. Ca și săborulú mare alú bisericei românești din Ardélú și synodus generalis alú Calvinilorú din Ardélú avea dreptulú de a judeca și a depune pe episcopulú saú superintendentele calvinescú. Se vede și acésta din conclusiunea a 23-a a sinoduluiú naționalú dela 1646, carea vorbindú despre casulú, cândú unú superintendente ar cădú în suspițiunea eterodoxiei, și prin mijlóce mai blánde nu póte fi adusú la ordine, ca mijloculú din urmă dispune urmátorele:

„Vel synodus nationalis ⁴⁾ indicatur, vel consistorium generale ex delectis unitorum fratrum, qua hungariensium, qua transilvaniensium, convocetur, ac in eo causa illius maturo iudicio recognoscatur, et si omnino reus, et quidem incorrigibilis, deprehendatur, solemniter degradetur.“ ⁵⁾

Mai lámuritú se vede acésta din caonulú 91 alú colecțiunii lui Gelei Katona, în care la capetú se dispunú urmátorele:

„Si quid ergo intolerabile ex insolentia vel animi elatione patriverit, Collegium Seniorum (sinodulú din protopopí) habebit potestatem, communi consilio, privatim imprimis eum honorifice admonendi, ac postea, si eo nihil profecerint, publicas quoque adversus ipsum in generali congregatione (sinodulú generalú cf. Salamon Ioseph op. cit. pag. 47) instituendi, eumque in ordinem redigendi, vel etiam deponendi.“ ⁶⁾

3. Ca și săborulú mare avea și synodus generalis dreptulú supremú de legislațiune cu privire la biserica calvinescá din Ardélú. Canónele lui Gelei Katona de pildá furá primite de sinodulú generalú dela Muréșú-Oșorheiú ținutú la 12 Iuniú 1649. ⁷⁾

4. Ceea ce erauú titorii și jurații scaunuluiú în biserica românească din Ardealú, aceea erauú așa numiții curatores și assessores în biserica calviná din Ardélú. Pe cum pe aceia îi alegea

¹⁾ Cuvintulú „seorsim“ se referese la împrejurarea, că sub principele Ardéluluiú erauú 2 superintendenții calvinesci, una preste Ardélú și alta preste Ungaria, ce era pe atunci supusá principelú Ardéluluiú. Cel supuș superintendentelú din Ardélú se aduná separatú de cel din Ungaria la alegerea superintendentelú.

²⁾ Gelei Katona o. c. pag. 59 și u.

³⁾ Salamon Ioseph o. c. pag. 58.

⁴⁾ Sinodulú naționalú era unú sinodú generalú amplificatú cu preoții calvinesci din Ungaria.

⁵⁾ Acta Synodi nationalis Szatmár Nemethinum 1646 convocatae, pag. 98. Concluziunile sinodale din actele aceste nu cuprindú proprie decâtú disciplina de mai înainte a Calvinilorú, pe carea o áu codificatú în sinodulú acesta spre a se apăra în contra sectarilorú, cari voiaú a introduce sistema prebiterialá din Anglia și în biserica calviná din Ardélú.

Cf. și Dr. Kolozsvári Sándor »Az erdélyi ev. ref. egyházkerület Egyházjoga« Kolozsvár 1877 pag. 381.

⁶⁾ Gelei Katona o. c. pag. 62.

⁷⁾ Veđi prefața canónelorú în edițiunea de Muréșú-Oșorheiú 1842.

săborulú mare, așa pe aceștia îi alegea synodus generalis. ¹⁾

5. Synodus generalis alú Calvinilorú din Ardélú funcționa ca forú de judecatá în cauzele procesuale. Se vede acésta din procesulú canonicú alú Calvinilorú din Ardélú de pe timpurile acele, care prescrie, că forulú de a dóua instanță pentru cauzele bisericesci este synodus generalis. Astfelú Petru Bod în „Praxis judiciaria“ se exprimá în chipulú următorii:

„Sedes (judiciaria) superior est provincialis seu generalis synodus.“ ²⁾

Éră Salamon Ioseph vorbindú despre obiectele sinoduluiú generalú scrie astfelú:

„Sub praesidio superintendentis (în sinodulú generalú) causae appellatae, disciplinares vel sic dictae fiscales item matrimoniales revidentur.“ ³⁾

6. Ca și săborulú mare alú bisericei românești din Ardélú, și synodus generalis alú Calvinilorú din Ardélú avea dreptulú de a întări și a jura pe protopopii aleși în sínódele protopopesci. Despre lucrulú acesta astfelú scrie Salamon Ioseph:

„Eligi deberent Seniores liberis confratrum suorum suffragiis in singulis dioecesibus (Calvinii numiaú tractele protopopesci diecese), deinde in synodo generali confirmari, et solemniter jure jurandi sacramento ad officia sua fideliter obeunda obstringi.“ ⁴⁾

7. Synodus generalis alú Calvinilorú ca și săborulú mare alú Románilorú avea să fea sama superintendentelú, cum a administratú bunulú bisericescú și scolasticú, ce-lú manipula elú. Cu privire la lucrulú acesta canonulú 91 alú lui Gelei prescrie urmátorele:

„Episcopi officia in genere sunt: ut ecclesiarum et scholarum suo episcopatu subiacentium, bonorumque ac reddituum ad eas pertinentium sollicitam curam habeat; illas juxta praescriptum Verbi Dei ac contenta canonum ecclesiasticorum regat, summoque studio promoveat ac aedificet; haec vero, bona nempe earumdem fideliter dispenset, dispensationesque suas subinde, coram certis ad id a generali synodo delectis personis ecclesiasticis rationes reddat.“ ⁵⁾

8. Synodus generalis trebuia să fie de față la celú mai însemnatú actú liturgicú, ce-lú sevărșia episcopulú saú superintendentele, și acesta era ordinarea ministrilorú saú preoțilorú, și numai în casuri éstraordinare era episcopulú iertatú, să ordoneze nefindú synodus generalis de față. Se descrie lucrulú acesta pe lungú în canonulú 93 alú colecțiunii lui Gelei Katona și în Salamon Ioseph opulú citatú pag. 75.

9. Ca și săborulú mare și synodus generalis alú Calvinilorú avea dreptulú supremú de a pedepsi, câtú pedepsele cele mai mari nu era iertatú numai sinodulú generalú să le dicteze. Astfelú așa numita excommunicatio major nu era iertatú niméniú să o dicteze decâtú singurú sinodulú generalú. ⁶⁾

Din aceste se vede, că synodus generalis alú Calvinilorú din secululú alú 16 și 17-lea ca și săborulú mare alú Románilorú era jurisdicțiunea supremá în biserica calvinescá, în mâna căreia era concentratá puterea cea mai înaltá legislativá, de regimú, judiciará și economicá. Dacă dará pe temelulú acestora amú voi să defnimú forma regimuluiú bisericei calvinesci din Ardélú din vécurile amintite, atunci cu canoniștii calvini trebuie să șicemú, că aceea e forma sinodalá în înțelesulú, că tótá potestatea publicá bisericescá era în mâna sinoduluiú cleruluiú din țará. ⁷⁾ Și mirare, bărbați románi, cari s'áu ocupatú cu studiulú istoriei instituțiunilorú noastre bisericesci, totú acésta susținú și despre biserica românească din Ardélú de pe timpurile acelea. Astfelú Ioanú M. Moldovanú susține, că forma de regimú a bisericei noastre în timpurile vechi a fostú formá sinodalá. ⁷⁾

* * *

Ce se ține de timpulú și loculú, cândú și unde se ținea în secululú alú 16 și 17-lea synodus generalis alú Calvinilorú, aflámú aceea-și identitate cu săborulú mare alú bisericei românești, ca și în celealalte cestiuni. Astfelú ca și săborulú mare se

¹⁾ Dr. Kolozsvári Sándor op. cit. pag. 845.

²⁾ Petru Bod »Judiciaria Fori ecclesiastici praxis«. Sibiu 1757. pag. 0—5.

³⁾ Salamon Ioseph op. cit. pag. 75.

⁴⁾ Salamon Ioseph op. cit. pag. 77 și Gelei Katona can. 86. Dice: »eligi deberent«, fiindú că pe timpulú s'áu încetase în biserica calviná datina acésta.

⁵⁾ Gelei Katona op. cit. pag. 61. Cf. Salamon Ioseph op. cit. pag. 127.

⁶⁾ Acte sinodali tom. I. prefațiuni pag. VI.

⁷⁾ Opulú citatú pag. 74.

ținea și synodus generalis ală Calvinilor celă puțină odată în fiesce care ană, și în locuri diverse.

Canonul 93 din colecțiunea lui Gelei astfel dispune cu privire la timpul ținerii sinodului generală:

Alterum speciale Episcopi officium est, ut synodum universalem, seu provincialem semel ad minus pro more jam solito quotannis . . . convocet.

Eră Salamon Ioseph ¹⁾ descrie lucrul acesta astfel:

„Tempus synodi generalis quotannis semel ad minus celebrandae ad II-a post Trinitatis dominicam Canone citato (înțelege canonul de mai sus) din colecțiunea lui Gelei (Katona) definitum.“

Înse-și cuvintele ad minus = celă puțină arată, că cerându lipsa se putea aduna synodus generalis și de două ori în ună ană, ca și săborul mare ală bisericei românesce. ²⁾

Cu privire la locă, canonul de mai sus) din colecțiunea lui Gelei dispune, ca sinodul să fie conchemat „in locum commodum“, de unde se vede, că nu se conchema în unul și acela-și

¹⁾ Cf. Benkő Transsylvania tom. II. pag. 130.

²⁾ Opulă citată pag. 74.

locă, cum nu se conchema nici săborul mare ală bisericei românesce, și superintendentele numai la aceea trebuia să fie cu luare aminte, ca să-lă concheme în ună locă ușoră accesibilă pentru toți, și unde să pôtă fi încuartirați ușor toți membrii sinodului, căci numai ună atare locă pôte fi numită comodă.

Mai chiară vorbește despre lucrul acesta Salamon Ioseph, cândă cu privire la locul ținerii sinodului ție:

Quoad locum vero (synodus) per dioeceses ambulatoria esse consuevit,“ va să țiecă în ună ană se conchema în ună tractă protopescă, în altulă în altă tractă, și așa pe rândă.

Ce atinge dreptulă convocării sinodului generală, acela era ală superintendentelă ca și în biserica românescă ală Mitropolitulă, pe cum se vede din începutulă canonului 93 ală colecțiunii lui Gelei citată mai sus).

Ca și în biserica românescă persoanele cele mai însemnate în sinodulă generală după superintendentele erau notariulă sinodului și assessorilă bisericei calvinesce întregi din Ardălu, precum vomă vedé în altă locă mai târziă.

(Va urmă.)

* * *

Bibliografie.

„Vatra“ nrulă 15 a apărută cu următorulă sumară: *Cu trenulă de plăcere* (Tipuri bucurescene) de Șt. Basarabeană. *La ocnă* (Poesie) de T. Dutescu. *Boerulă Mlădiță* de M. Demetrescu. *Găina neagră* de D. Stănescu. *Mara* de Ioană Slavici. *Optă versuri* de Ludovică Daușă. *Fata leneșă* (Poveste) de N. D. Popescu. *Luptele cu taurulă în Spania* de X. Di aniversară. După Dykens de E. Florescu. *Plângerea sentimentulă* de Al. G. Olteană. *Felulă de felă* de * * *. Ilustrațiile: Școlă veterinară din Bucuresci. Tômna. Negru și albă. Numai celă ce nu cunoște dorulă. Prințulă moștenitoră ală Rusiei și Princesa Alice de Hessa, logodnica sa. Luptele cu taurilă în Spania. Angelus Domini.

Aă apărută din „Biblioteca Uniri“

Cestiuni

din

dreptulă și istoria bisericei românesce unite, studiulă apologetică din incidentulă invective-lor „Gazetelă Transilvaniei“ și a dlui Nicolău Densușană asupra Mitropolitulă Vancea și a bisericei unite. Partea I. 272 pag. 8°. Prețulă 70 cr. — Partea a II-a 400 pag. 8°. Prețulă 1 fl. Ambele părți espedate franco 1 fl. 85 cr.

Triodulă, crudo fl. 6.50, legatū în piele tare și cu copci fl. 10.

Orologeriulă, crudo fl. 2.80, legatū în piele fl. 3.80.

Editorulă și redactorulă răspundătorulă:

Dr. Victorulă Szmigelski.

Nr. 3283—1894.

(24) 2—3

I. Escribe de concursulă.

Până în 1 Octobrelă st. n. esclusive a. c. se escrie concursulă la 8 stipendiilă din fundatiunea fericitulă Dr. Simeonulă Ramonțai și anume: 2 de câte 315 fl., unulă usuată de Vasile Ramonțai, care și-a terminat studiile juridice, altulă usuată de Victorulă Colceriulă, care și-a terminat cursulă de medicină; mai departe la ună stipendiulă de 84 fl. usuată de Ioană Cifrea juristulă, care nu și-a legitimat progresulă; la 5 stipendiilă de câte 63 fl. usuate de Eugenulă Porea medicinistulă, care a abdișit de stipendiulă, Ioană Olteană, care a depus esamenulă de maturitate, Emiliulă Faustulă, care asemenea a depus esamenulă de maturitate, Nicolău Vlaicu studentulă gimnasială, care nu și-a legitimat progresulă, Victorulă Receanulă, studentulă în școlă reală, care a reposatū.

La aceste stipendiilă potă concurge:

a) numai tineri studenți miseri, cari suntă născuți în Transilvania și suntă de naționalitate români;

b) cari pe lângă purtare bună aă din studiulă calculă de eminenție;

c) dintre concurenții voră avé preferință în înțeleșulă testamentulă, caeteris paribus, cel de origine nobilă și consăngenulă cu piulă fundatorulă;

d) dela concurenții se poftesce, să alăture la cererile concursuale testimoniulă scolasticulă în copie autentică, ér nu în originală, carte de botezū, testimoniulă medicală, atestat de paupertate, care să fie subscrisulă de antistia comunală politică și de parochulă concernentulă și întăritulă cu sigilulă parochială;

e) concurenții să numescă espresulă institutulă, la care și unde voră să continue studiile academice ori gimnasiale pe anulă scolasticulă viitorulă 1894/5.

Cererile concursuale, cari nu voră fi ajustate în modulă indigitată, ori nu se voră așterne la Consistoriulă subsemnatulă până la terminulă prefiptulă, nu se voră lua în consideratiune.

Blașulă, în 11 Augustulă 1894.

Consistoriulă arhidieceșanulă gr. cat. de Alba-Iulia.

II. Escribe de concursulă.

Pentru ună stipendiulă de 70 fl. din fundatiunea fericitulă Ioană Gavrilă Vajda de Soósmező și a soșiei sale Elisabeta născută Fuleovici, folositulă de gimnasistulă Victorulă Nestorulă, care nu și-a legitimat progresulă, se escrie concursulă până în 1 Octobrelă esclusive 1894 st. n.

Doritorilă de a obține acestulă stipendiulă trebuie să scie perfectulă românesce și aă de a-și instrui cererile conformă condițiuniloră desfășurate mai sus) în escrierea de concursulă pentru stipendiile Ramonțane și pe acelea a le așterne subsemnatulă Consistoriulă până la terminulă prefiptulă.

Blașulă, în 11 Augustulă 1894.

Consistoriulă arhidieceșanulă gr. cat. de Alba-Iulia.

III. Escribe de concursulă.

Pentru ună stipendiulă de 120 fl. din fundatiunea Kleiniană folositulă de Valerilă Montani, care a absolvat gimnasialulă, se escrie concursulă până în 1 Octobrelă st. n. esclusive a. c.

Doritorilă de a obține acestulă stipendiulă aă de a-și instrui cererile conformă condițiuniloră desfășurate mai sus) în escrierea de concursulă pentru stipendiile Ramonțane și pe acelea a le așterne subsemnatulă Consistoriulă până la terminulă prefiptulă.

Blașulă, în 11 Augustulă 1894.

Consistoriulă arhidieceșanulă gr. cat. de Alba-Iulia.

IV. Escribe de concursulă.

Până în 1 Octobrelă st. n. esclusive a. c. se escrie concursulă la 6 stipendiilă din fundatiunea fericitulă Arhidieceșanulă și Mitropo-

litulă Alesandru Șterca Șutuțulă și anume: ună stipendiulă de 400 fl. folositulă de Valerilă Sucilă teologulă absolutulă și candidatulă de profesorulă, care nu și-a legitimat progresulă; ună stipendiulă de 300 fl. folositulă de Ioană Fodorulă profesorulă censuratulă; două stipendiilă de câte 200 fl. folosite de Simeonă Tamașulă și Aureliulă Olteanulă, cari aă terminat studiile juridice; două stipendiilă de câte 100 fl. folosite de Augustulă Leményi și Alesandru Ciura, cari aă absolvat gimnasialulă, și ună stipendiulă de 60 fl. folositulă de gimnasistulă, absolutulă Victorulă Populă.

Cel ce doresculă a obține vre-unulă din stipendiile de mai sus), aă să întrunescă următoarele condițiuni:

a) că suntă români gr. cat. miseri, născuți în Transilvania;

b) că pe lângă purtare morală bună aă din studiulă calculă de eminenție;

c) dintre concurenții voră avé preferință, cari voră puté dovedi, că suntă consăngenulă cu piulă fundatorulă;

d) concurenții să alăture la cererile sale: testimoniulă scolasticulă în copie autentică și nu în originală, atestat de consăngenitate, dacă suntă consăngenulă cu fundatorulă, carte de botezū, testimoniulă medicală, și să numescă espresulă institutulă, la care și unde voră să continue studiile academice ori gimnasiale pe an. scol. 1894/5.

Cererile astfelă ajustate să le așternă la subsemnatulă Consistoriulă până la terminulă prefiptulă.

Blașulă, în 11 Augustulă 1894.

Consistoriulă arhidieceșanulă gr. cat. de Alba-Iulia.

V. Escribe de concursulă.

Prin acésta se escrie concursulă la ună stipendiulă de 300 fl. din fundatiunea fericitulă Ioană Danielă (Dănuțulă) de Fersigulă, cu terminulă de 1 Octobrelă st. n. esclusive a. c. și pe lângă următoarele condițiuni:

1. La acestulă stipendiulă potă concurge numai tineri români greco-catolici;

2. Dintre concurenții voră avé preferință cei frudiți cu fericitulă fundatorulă, dar și dintre aceștia se voră considera în prima linie acei școlari, cari voră puté dovedi, că suntă în legătură de consăngenitate cu fundatorulă, ori după tatălă acestuia Vasiliica Dănuțulă din Fersigulă, ori după mama lui Maria Buteană din Șomeuta mare;

3. Concurenții trebuie să dovedescă, că aă plinitulă celă puțină anulă ală 10-lea de etate și că în anulă scolasticulă éspirat 1893/4, aă obținutulă din studiulă celă puțină calcululă generalulă „bun“, ér din purtarea morală nota de celă puțină „legală“.

Cererile concursuale provédute cu carte de botezū, testimoniulă scolasticulă, atestatulă me-

dicală, atestată despre averea și relațiunile familiare ale suplicantului, întărită de auctoritatea politică concernată, și eventuală și cu atestată despre legătură de consăngenitate cu fondatorul, au să se subșternă la subscrisul Consistoriului până la terminul indicat.

Cererile sosite mai târziu nu se vor lua în considerațiune.

Blașu, în 11 Augustă 1894.

Consistoriul arhidieceșan gr. cat. de Alba-Iulia.

VI. Escriere de concurs.

Până în 1 Octobrie st. n. exclusive a. c. se escrie concurs la ună stipendiu de 80 fl. din *fundatiunea fericitului Lazar Baldi*, folosită de gimnastul Andrei Nagy, care nu și-a legitimat progresul.

La acestă stipendiu vor putea concură numai gimnasti români din comitatul Clujului, și numai consăngenii cu piulă fundatoră pot fi și din alte comitate.

Doritorii de a obține acestă stipendiu vor avea să și instruescă suplicele conformă condițiunilor indigitate în scrierea de concurs pentru stipendiile Șulțane și a le așterne Consistoriului subsemnată până la terminul prefiptă.

Blașu, în 11 Augustă 1894.

Consistoriul arhidieceșan gr. cat. de Alba-Iulia.

VII. Escriere de concurs.

Până în 1 Octobrie st. n. exclusive a. c. se escrie concurs la 4 stipendii din *fundatiunea fericitului canonic Constantin Alutani*, din cari două de câte 60 fl. usuate de gimnasti Teofil Pop și Victor Bujor și două de câte 40 fl. usuate de gimnasti Vasiliu Hossu și Eugeni Ghelner.

Doritorii de a obține aceste stipendii vor avea să și instruescă suplicele conformă condițiunilor indigitate în scrierea de concurs pentru stipendiile Șulțane și a le așterne Consistoriului subsemnată până la terminul prefiptă.

Blașu, în 11 Augustă 1894.

Consistoriul arhidieceșan gr. cat. de Alba-Iulia.

VIII. Escriere de concurs.

Până în 1 Octobrie st. n. exclusive a. c. se escrie concurs la două stipendii de câte 22 fl. 50 cr. din *fundatiunea fericitului canonic Ioan Chirilă*, folosite de școlarii Samoila Spineanu și Ioan Bărbat.

Doritorii de a obține aceste stipendii vor avea să și instruescă suplicele conformă condițiunilor indigitate în scrierea de concurs pentru stipendiile Șulțane și a le așterne subsemnatului Consistoriu până la terminul prefiptă.

Blașu, în 11 Augustă 1894.

Consistoriul arhidieceșan gr. cat. de Alba-Iulia.

IX. Escriere de concurs.

Din fundatiunea demnului de pie memorie *Ștefan Ferdinand Hirsch* a devenit vacantă stipendiu de 300 fl. usuat de medicinistul Emiliu Pop, care nu și-a legitimat progresul. *La acestă stipendiu se escrie prin acesta concurs până în 10 Septembrie 1894.*

La stipendiu acesta pot concură numai acei tineri români greco-catolici, cari sunt născuți în vre-una din comunele următoare: Turda, Copandă, Tură, Reghiu, Comitigă, Banabică, Aitonă, St.-Martinul-deșertă, Ceanul-deșertă, Agărbiciu, Mischiu, Săndu, Petridul-de-sus, Petridul-de-mijloc, Petridul-de-jos, Berchiș, Măgura, Schiopă (Puzta-Egres), Pusta-St.-Craiu, Surducă, Bicală, Iara inferioară, Agriș (Ruha-Egeres), Muntele Bășorei, Ocolişul mic, Ocolişul mare, Runcă, Căcova, Săcel, Lita mag., Lita română, Filea de jos, Filea de sus, Ciurila, Selice, Selicea, Micuș, Hașmaș, Maghiaruș (Magyaróság), Șută, Silvașul magiar, Indolu, Ceanul mare, Bășora, Muntele Filei (F.-Havassa), ca unele, cari odinioară au formată pretura ces. reg. a Turdei sub președenta fericitului fundator Ștefan Ferdinand Hirsch.

Stipendiu li vor putea dobândi numai atari tineri din școlile medii, cari vor produce testimoni cu calcul din studii: *eminente* sau cel puțin *bună*, era din purtarea morală: *bună* sau cel puțin *legală*. Atari tineri vor putea folosi stipendiu dobândit

în gimnasiu, școlă reală, școlă agronomică, și eventuală și la universitate, dacă atât în studii, cât și în purtarea morală vor ține calculii indicați mai sus.

Concursele să se instruescă cu următoarele documente: testimoni scolastic de pe anul 1893/4, carte de botez, atestată medicală și de paupertate și să se așternă până la terminul prefiptă la Ordinariatul arhiepiscopesc gr. cat. în Blașu prin parochiul concernente. Concursele întrate mai târziu nu se vor considera.

Blașu, în 11 Augustă 1894.

Ordinariatul arhiepiscopesc gr. cat. de Alba-Iulia.

X. Escriere de concurs.

Până în 1 Octobrie st. n. exclusive a. c. se escrie concurs la ună stipendiu de 120 fl. din *fundatiunea fericitului preposită capitulară Constantin Pappalvi*, folosită de Aureliu Pop, care nu și-a legitimat progresul.

La acestă stipendiu vor avea întâietate consăngenii piulă fundator și între aceștia praeferenter cei născuți Popfalău.

Cererile instruite după norma indigitate la scrierea de concurs pentru stipendiile Șulțane, au să se așternă la subsemnatul Consistoriu până la terminul prefiptă mai sus.

Blașu, în 11 Augustă 1894.

Consistoriul arhidieceșan gr. cat. de Alba-Iulia.

XI. Escriere de concurs.

Până în 1 Octobrie a. c. se escrie concurs la ună stipendiu de 40 fl. din fundatiunea fericitului *Parteniu Moldovan* profesor normal, folosită de Vas. Moldovan gimnast absolut.

La acestă stipendiu vor avea întâietate consăngenii piulă fundator.

Cererile instruite după norma indigitate la scrierea de concurs pentru stipendiile Șulțane, au să se așternă până la terminul prefiptă la subsemnatul Consistoriu.

Blașu, în 11 Augustă 1894.

Consistoriul arhidieceșan gr. cat. de Alba-Iulia.

Cu deosebită stimă cuteză a încunoscintă pre

Veneratulă Cleră greco-catolică,

că precum și până acum iaș asupra-mi gatierea de **iconostase, amvone, altare**

și alte obiecte de ale instruirei interne a bisericelor, în ce privesce lucrul de măsură și de sculptură, de colorare respective de marmorisare și de provedere cu icone sante, dimpreună cu aședarea acelor obiecte în fața locului, precum și renovarea de iconostase cu prețurile cele mai ieftine.

Cu proiecte colorate servescă cu placere.

Iconostasele ridicate de mine în bisericile greco-catolice au câștigat recunoscere deosebită, și tôte mă îndreptățescă la sperarea, că Veneratulă Cleră mă va împărtăși ocașional-minte de prețuită-î încredere. Silința mea se va îndreptă totu-deauna intr'acolo, că și de aci înainte se merită renumele cel bun, care mi-lam câștigat până acum.

Prin tariful de zone dispărându departările, prin acesta capacitatea de concurență mi-sa mărită.

Rogându-mă pentru prețuite comande sum

Oradea-mare, 10 Ian. 1892

cu deosebită stimă

Carol Müller,

(6) 28—52

auritor și fabric. de recuș. biserice.

412 vh. szám.
1894.

(25) 1—1

Árverési hirdetés.

Atulirt kiküldött végrehajtó, az 1881. évi LX. t. cz. 102. §-a értelmében ezennel közhírré teszi, hogy a balászfalvi kir. járás-bírószék 616/894 számú végzése által balászfalvi grg. kath. Bazilika tanalap javára Türi Fratzilla Arszénie ellen 200 frt — kr. tőke és járulékaik erejéig eirendelt kielégítési végrehajtás foganatosítása alkalmával bírósággal lefoglalt és 550 frt — kr. becsült: 40 szekér széna, 4 drb kanca és 1 kis üző bornyus tehénből álló ingóságok 180 frt — kr. hátralék tőke ennek 1892. év januárius hó 15 napjáig járó 9 frt hátralék kamatai 25 frt 13 kr. megállapított eddigi 3 frt 60 kr. jelen hirdetésnyi és az ezutáni költségek erejéig nyilvános árverés útján eladatnak.

Mely árverésnek a balászfalvi kir. járásbírószék 1348/p. 894 sz. kiküldést rendelő végzése folytán Türben alperes lakásánál leendő eszközlésére 1894-ik év Szeptember hó 7-ik napjának délután 3 órája határidőül kitűzetik és ahhoz a venni szándékozók ezennel oly megjegyzéssel hivatnak meg, hogy az érintett ingóságok ezen árverésen, az 1881. évi LX. t. cz. 107. §-a értelmében, a legtöbbet ígérőnek becsáron alul is eladatni fognak.

Az elárverezendő ingóságok vételára az 1881. LX. t. cz. 108. §-ában megállapított feltételek szerint lesz kifizetendő.

Kelt Balászfalván 1894-ik évi Augustus hó 20 napján.

Thát György,
kir. bírósági végrehajtó.